

УДК 65.012.8:005

□ Кравчук П.Я., к.е.н., доцент

Дзюбинський А.В., к.е.н., доцент

Дзюбинська О.В

Луцький національний технічний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕРЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті розглядається сутність інтересу як передумови забезпечення корпоративної безпеки підприємства. Проаналізовано існуючі підходи до визначення сутності та систематизації інтересів суб'єктів господарювання. Визначено суб'єктів інтересів, критерії їх ідентифікації та ознаки класифікації.

Ключові слова: інтереси підприємства, загрози діяльності, корпоративна безпека.

P. Kravchuk, A. Dzyubynskyj, O. Dzyubynska

IMPLEMENTATION OF THE INTERESTS OF THE ENTERPRISE AS THE BASIS OF ITS CORPORATE SECURITY

The article considers the the essence of interest as a prerequisite for ensuring corporate security. Existing approaches to determining the nature and systematic interest entities. Definitely subjects of interest, the criteria for their identification and classification of features.

Key words: enterprise interests, threats of activity, corporate security.

П.Я. Кравчук, А.В. Дзюбынский, А.В. Дзюбынска

РЕАЛИЗАЦИЯ ИНТЕРЕСОВ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ОСНОВА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЕГО КОРПОРАТИВНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

В статье рассматривается сущность интереса как предпосылки обеспечения корпоративной безопасности предприятия. Проанализированы существующие подходы к определению сущности и систематизации интересов субъектов хозяйствования. Определены субъектов интересов, критерии их идентификации и признаки классификации.

Ключевые слова: интересы предприятия, угрозы деятельности,

□ Кравчук П.Я., Дзюбинська О.В., Дзюбинський А.В

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими й практичними завданнями. Формування ринкової економіки в Україні супроводжується трансформацією форм та методів державного регулювання, зміною умов господарювання та зростанням конкурентної боротьби між підприємствами, посиленням впливу зовнішнього середовища на діяльність суб'єктів господарювання, основною рисою якого є невизначеність та нестабільність. Ці процеси спричиняють втрату ринків збуту вітчизняними підприємствами, погіршення фінансового стану, відтік професійних кадрів та науково-технічних розробок, іноді – банкрутства. Зміна умов господарювання зумовила виникнення в діяльності підприємств зовсім нових проблем, які вимагають теоретичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо їх вирішення. Це зумовлює необхідність якісно нового підходу до розв'язання проблем безпеки господарської діяльності підприємств усіх форм власності та типів господарювання.

Теперішнє кризове становище значної частини вітчизняних підприємств, половина з яких декларують збитковість діяльності, в значній мірі зумовлене не лише соціально-економічним становищем України та несформованістю ринкових відносин, але і недостатнім рівнем розробки науково-методологічних основ забезпечення корпоративної безпеки суб'єктів господарювання.

Корпоративну безпеку можна розглядати як стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від різноманітних внутрішніх та зовнішніх загроз, що гарантує найбільш ефективне використання корпоративних ресурсів підприємства для забезпечення стабільного функціонування та динамічного розвитку. Включення до складу поняття корпоративної безпеки “інтересів” вимагає розкриття їх змісту.

Діяльність щодо забезпеченню корпоративної безпеки підприємства виникає як результату вирішення протиріч між інтересами підприємства та загрозами їх реалізації.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження теоретичних та практичних аспектів реалізації інтересів підприємства для забезпечення безпеки розвитку суб'єктів господарювання знайшли відображення у працях вітчизняних: Бандурки О.М., Духова В.Є., Жаліло Я.А., Капустіна М.П., Кирієнка А.В., Козаченко Г.В., Ліпкана В.А., Ляшенко О.М.,

Мунтіяна В.І., Подлужної Н.О., Пономарьова В.П., Пригунова П.Я., Сосніна А.С.; та зарубіжних науковців: Олейнікова Є.А., Шликова В.В., Ярочкіна В.І. та ін.

На думку частини науковців, реалізація інтересів є визначальною умовою забезпечення безпеки підприємства [1; 2; 4]. Так, багатьма науковцями економічна безпека підприємства розглядається як узгодженість, збалансування інтересів підприємства та інтересів суб'єктів зовнішнього середовища. З таких позицій безпека підприємства фактично розглядається як практична реалізація положень теорії ресурсної взаємозалежності, відповідно до якої у своїй діяльності підприємству слід враховувати не лише власні, але й інтереси суб'єктів зовнішнього середовища [2; 4].

Цілі статті. Це безумовно потребує визначення сутності інтересів підприємства, систематизації їх за рядом ознак, з'ясування причин виникнення, форм забезпечення та наслідків реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На думку частини науковців реалізація інтересів є визначальною умовою забезпечення безпеки підприємства [1; 2; 4; 5]. Так, економічна безпека підприємства розглядається як узгодженість, збалансування інтересів підприємства та інтересів суб'єктів зовнішнього середовища. З таких позицій безпека підприємства фактично розглядається як практична реалізація положень теорії ресурсної взаємозалежності, відповідно до якої у своїй діяльності підприємству слід враховувати не лише власні, але й інтереси суб'єктів зовнішнього середовища [2, 86].

Збалансування інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища потребує їх персоніфікації. За сучасних умов чи не визначальну роль для підприємств відіграють взаємовідносини з державними органами. Специфіка сучасного етапу розвитку вітчизняної економіки обумовлює необхідність належного моніторингу та узгодження інтересів підприємства з інтересами державних контролюючих органів, яких сьогодні в Україні нараховують понад тридцять шість. Звичайно в процесі роботи підприємству доведеться співпрацювати не з усіма цими державними органами, однак можливість спілкування з більшістю дуже вірогідна. Тому взаємоузгодженість інтересів підприємства з інтересами державних контролюючих органів може проявлятися у досконалому знанні та дотриманні норм вітчизняного законодавства та уникненні,

за можливістю, участі у політичній діяльності.

Хоча конкуренти по своїй економічній суті є носіями антагоністичних інтересів, досягнення балансу з інтересами підприємства можливе шляхом уникнення недобросовісної конкуренції та обмежувальної ділової практики, зокрема підприємству слід уникати підкupu покупців конкурента, використання дискримінаційних цін, незаконного копіювання (імітації) товарів і продукції конкурентів, створення таємних картелів, ведення промислового та комерційного шпiонажу, використання практики корупції і хабарництва, переманювання службовців конкурента, подання неправдивої інформації та реклами, укладання угод щодо розподілу ринків, клієнтури, фіксації цін. Дотримання правил чесної конкуренції дасть змогу уникнути конфліктів з конкурентами та забезпечити стабільність функціонування та розвитку підприємства.

Узгодження інтересів підприємства та споживачів продукції передбачає забезпечення високої якості товарів, дотримання підприємством технічних умов та державних стандартів, забезпечення гарантійного та післягарантійного обслуговування, обґрунтованого ціноутворення, належного інформаційного супроводження продажу продукції підприємства, що в свою чергу стимулюється ринковим механізмом та окремими державними контролюючими органами.

Серед головних груп постачальників ресурсів можна виділити: постачальників матеріальних ресурсів, тобто сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих; людських ресурсів, тобто домогосподарства; фінансових активів, зокрема комерційні банки, інвестиційні фонди, лізингові компанії, кредитні спілки; інформаційних ресурсів. Гармонізація інтересів підприємства з інтересами постачальників ресурсів реалізується шляхом забезпечення еквівалентності обміну, дотримання договірних умов, чесності та прозорості взаємостосунків.

До суб'єктів інфраструктури ринку можна віднести маркетингові, консультативні, юридичні, транспортні, страхові, видавничі, кредитно-фінансові, рекламні, охоронні, телекомунікаційні та інші фірми, які надають підприємству різноманітні послуги та створюють умови для високоефективної діяльності. Узгодження їх інтересів з інтересами підприємства досягається головним чином шляхом належного виконання

договірних зобов'язань.

Щодо визначення сутності та систематизації інтересів підприємства то, на наш погляд, у вітчизняних наукових працях цій проблемі приділено недостатньо уваги, за виключенням окремих робіт [2; 4]. В самому загальному вигляді інтерес є головною причиною певних дій та лежить в основі безпосередніх спонукань, мотивів, ідей.

У працях вітчизняних науковців існують певні розбіжності щодо тлумачення сутності економічного інтересу. Так Г.А. Пастернак-Таранушенко вважає, що “економічні інтереси – це зацікавленість торговельних або виробничих об'єднань та груп в одержанні економічних переваг” [3, с.224]. Частина науковців ототожнює економічні інтереси з потребами, інші зводять сутність інтересу підприємства до отримання прибутку. Так В.П. Пономарьов розглядає інтереси підприємства “як його взаємодію з суб'єктами зовнішнього середовища, що здійснюється постійно чи протягом визначеного часу, примусово чи за вибором підприємства, результати якої забезпечують отримання прибутку” [2, с.90].

Ми вважаємо, що інтереси підприємства можна розглядати як усвідомлені, матеріалізовані та конкретизовані керівництвом підприємства потреби організації. Головною узагальненою потребою організації є самозбереження та прагнення до збільшення масштабів діяльності. Тут можна погодитися з В.П. Пономарьовим [2; 4], що прибуток може слугувати інтегральним показником інтересів підприємства, але лише як один з них. В багатьох випадках поточними інтересами підприємства можуть бути збільшення обсягу продаж, захоплення нових ринків, диверсифікація виробництва, покращення іміджу підприємства та ін.

Інтереси підприємства невід'ємні від їх суб'єктів, оскільки інтереси підприємства це персоніфікована категорія, тому як таких інтересів не існує. В зв'язку з цим, необхідно виділити суб'єктів інтересів підприємства. Персоніфікація суб'єктів інтересів підприємства обумовлена рядом факторів і в першу чергу такими як форма власності на засоби виробництва, організаційно-правова форма господарювання, вид діяльності підприємства. У відповідності до цих факторів можна виділити таких суб'єктів інтересів підприємства: власники засобів виробництва, керівництво підприємства, колектив працівників [2, с.91].

Велика кількість та різноманіття інтересів підприємства

передбачає чітке визначення критеріїв їх ідентифікації. На наш погляд, до основних принципів формулювання інтересів підприємства слід віднести: персоніфікація інтересів; реальність, тобто досяжність; взаємозалежність та взаємопідтримка інтересів підприємства; наукова обґрунтованість; конкретизація, формалізація та трансформація інтересів в економічні показники; орієнтованість у часі.

Різноманіття інтересів підприємства зумовлює необхідність їх систематизації за рядом ознак, що дасть змогу чітко їх формулювати, виділяти з них пріоритетні, визначати заходи щодо їх реалізації та захисту, контролювати ступінь їх досягнення. Однак, до цих пір у вітчизняній фаховій літературі з питань безпеки діяльності підприємства відсутня чітка, розгорнута класифікація інтересів підприємства. Можна констатувати як брак кількості робіт, присвячених дослідженню цієї проблеми, так і недостатню повноту та обґрунтованість змісту цих публікацій. Так фахівці з Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля пропонують систематизацію інтересів підприємства за такими ознаками [2, с.96], як вид інтересів, природа походження, ступінь вагомості, розподіл інтересів у часі та локалізація інтересів. На наш погляд, не зовсім обґрунтованою є систематизація інтересів підприємства за їх природою на природні та примусові, оскільки недоцільним є розгляд соціально-економічної системи, якою є підприємство, у біологічному контексті; за ступінню локалізації на галузеві, регіональні та функціональні, так як виникає протиріччя між суттю ознаки та змістом інтересів. Це ж саме стосується класифікації інтересів за ступінню значущості на глобальні, пріоритетні та другорядні, оскільки глобальні інтереси характеризують масштаби намірів підприємства.

Ми пропонуємо здійснювати класифікацію основних інтересів підприємства за такими десятьма ознаками: за суттю (змістом), масштабом, суб'єктами інтересів, вагомістю, імовірністю реалізації, рівнем реалізації, сферою виникнення, часом реалізації, правовим статусом, методами реалізації.

За сутністю інтереси підприємства пропонується поділяти на економічні, фінансові, соціальні, ринкові, технологічні. Економічні інтереси полягають у як найефективнішому використанні економічних ресурсів підприємства, тобто, з максимальними ефектом (прибутком, доходом) та економічною ефективністю (рентабельністю

активів, виробництва). Фінансові інтереси проявляються в забезпеченні оптимальної структури капіталу, фінансової стійкості та ліквідності, високої оборотності активів, постійного зростання ринкової вартості цінних паперів підприємства. Соціальні інтереси підприємства полягають у високому соціальному забезпеченні та захисті працівників, що є запорукою високої продуктивності праці, сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі, позитивного соціального іміджу підприємства, однак, в той же час, слід підтримувати баланс між рівнем соціального забезпечення працівників і наявними ресурсами підприємства. Ринкові інтереси характеризуються мірою задоволення потреб споживачів продукції, зростанням ринкової ваги (частки ринку) підприємства. Технічні інтереси полягають у забезпеченні високого технічного рівня оснащеності підприємства, прогресивності використовуваних технологій, високого рівня механізації та автоматизації виробництва та технічної оснащеності праці, а також у наявності сучасних власних науково-технічних розробок чи ліцензій на їх використання.

За масштабом інтереси підприємства доцільно розділити на глобальні, які характеризують усі сфери та напрямки роботи організації, та локальні, які проявляються щодо окремих сфер чи видів діяльності підприємства.

За суб'єктами інтересів, про що ми вже згадували, можна виділити інтереси власників підприємства, керівництва організації та трудового колективу, який представляє профспілка. Інтереси власників полягають у стабільному функціонуванні та розвитку підприємства, отриманні максимальної віддачі на вкладений капітал. Інтереси керівництва полягають у забезпеченні стабільного та ефективного функціонування організації та в отриманні належного рівня умов і оплати за свою роботу, що визначається контрактом. Інтереси трудового колективу полягають у створенні належних умов праці та відпочинку, дотриманні норм охорони праці та техніки безпеки, отриманні високого рівня матеріальної винагороди за виконану роботу, гарантуванні соціального захисту та допомоги працівникам.

За вагомістю інтереси підприємства доцільно виокремити у три групи, а саме першочергові (дуже важливі), другорядні (важливі), опосередковані (неважливі).

За ймовірністю реалізації інтереси підприємства можна згрупувати на реальні, потенційні та майже недосяжні

(малоймовірно). Можливість реалізації інтересів підприємства визначається насамперед наявністю ресурсів, обґрунтованістю цілей діяльності, станом та перспективами розвитку вітчизняної та світової економік.

За рівнем реалізації інтереси підприємства можна розділити на міжнародні, національні та регіональні. Міжнародні полягають у наявності інтересів підприємства на міжнародних ринках товарів, технологій, капіталів, праці. Національні та регіональні відповідно передбачають наявність інтересів на внутрішньодержавному та обласному рівнях.

Залежно від часу реалізації інтереси підприємства поділяють на довгострокові, середньострокові і короткострокові.

За сферою виникнення інтереси підприємства, на нашу думку, можна виділити у такі чотири групи: інтереси у сфері виробництва; торгівлі; сільськогосподарські інтереси та інтереси в сфері послуг.

За методами реалізації інтереси підприємства поділяють на інтереси, що досягаються економічними методами; інтереси, які реалізуються за посередництвом правових інструментів; інтереси, можливість втілення яких передбачає застосування адміністративних важелів; та інтереси, досягнення яких обумовлює використання соціально-психологічних методів.

За правовим статусом інтереси підприємства, на наш погляд, можна виокремити у дві групи, а саме законні, тобто реалізація яких передбачає використання законних методів та шляхів досягнення, та незаконні, втілення яких обумовлює необхідність порушення чинних правових норм та законодавчих актів.

Висновки. Загалом можна констатувати, що інтереси підприємства синтезують у собі усвідомлені потреби та мотиви суб'єктів інтересів, тобто власників, керівників та працівників підприємства та відзеркалюють головну мету та цілі діяльності суб'єкта господарювання.

Визначення сутності та систематизація інтересів діяльності дасть змогу чітко визначати та виокремлювати пріоритетні інтереси підприємства, ідентифікувати можливі загрози корпоративній безпеці, підвищити якість і точність їх діагностики, визначення рівня небезпеки, форм прояву, наслідків та заходів нейтралізації.

1. Торянников Б.Н. Экономическая безопасность предпринимательской деятельности. Методическое пособие для предпринимателя / Сост.: Б.Н. Торянников, А.П. Красковский. – СПб, ЗАО “Информационное агентство

- “Кредит реформа-Санкт-Петербург”, 2000. – 160 с.
2. Економічна безпека підприємства: сутність та механізми забезпечення: Монографія. / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
  3. Пастернак-Таранушенко Г. Результати дослідження шляхів забезпечення економічної безпеки України / Г. Пастернак-Таранушенко // Економіка України. – 2000. – №11. – С.21-28.
  4. Пономарьов В.П. Формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства. Дис. канд. екон. наук: 08.06.01. / Пономарьов Володимир Порфирійович. - Луганськ, 2000.-216с.
  5. Соснин А.С., Прыгунов П.Я. Менеджмент безопасности предпринимательства: Учеб. пособие. / А.С. Соснин, П.Я. Прыгунов– К.: Изд-во Европ. ун-та, 2002. – 357с.